

פתח דבר

תלמידים ומורים יקרים,

הספר שלפניכם כולל את כל נושאי הלימוד הנדרשים לבחינות הבגרות הקרובה, ומשמש כלי עזר להכנת התלמידים לבחינות הבגרות וכן ללימוד ארוך לשנת הלימודים כולה.

בספר תמצאו שאלות לתרגול וכן בחינות במתכונת בחינות הבגרות ותשובות לדוגמה.

נושאי הלימוד בהיסטוריה כוללים חומר לימוד רב. לכן כדי להקל עליכם, לאורך כל הספר מודגשים עיקרי הדברים, ובכך אפשריים מיקוד ו חוזרה מהירה על נושאי הלימוד.

ארבע בחינות לתרגול במתכונת בחינות הבגרות. לשתי בחינות (1, 2) מצורף תשובון ובו הצעה לפתרון הבחינה.

הספר כולל גם "טיפים" – הנחיות לمعנה על בחינות בגרות, בתוספת לחומר הלימוד.

בהצלחה בלימודים ובבחינות,

שגיא כהן

"טיפים" לمعנה על בחינת הבגרות

בפרק " מבחנים" תמצאו שתי בחינות בנוסח בחינות הבגרות עם תשובון, ושתי בחינות בנוסח בחינות הבגרות ללא תשובות.

"טיפים" – הנחיות לمعנה על בחינת הבגרות

1. **מבנה השאלה.** בכל אחד מפרקיה הבדיקה יש לענות על שאלה אחת מתוך שלוש שאלות, מלבד הפרק השני: "לאומיות וציונות", שבו יש לענות על שתי שאלות מתוך ארבע. בסך הכל, על כל תלמיד לענות על חמיש שאלות. שימו לב – השאלה הראשונה בכל פרק היא שאלת מקור. חובה לענות לפחות על שתי שאלות מקור בבדיקה.
2. **חלוקת הזמן.** משך הבדיקה שעתיים וחצי. ב ממוצע יש חצי שעה לכל שאלה.
3. **מילות ההוראה. הציג / הדגס: על התלמיד להציג את הגורם, את הפעולה, את המושג המבוקש, אך לא להסביר את הנסיבות שהובילו אותו או נגרמו בעקבותיו.**
4. הסבר: על התלמיד להציג את הגורם, את הפעולה, את המושג המבוקש, ולהסביר את הנסיבות שהובילו אותו או שנגרמו בעקבותיו. זאת אומרת, יש להסביר כיצד קרה הדבר, ולא להסתפק בהצגת התופעה.
5. **מספר הפרטים בשאלה.** כאשר יש הנחה מפורשת, יש לפעול על פייה. כאשר אין הנחה מפורשת, יש להציג שלושה פרטיים (לדוגמה: "הסביר את הגורמים" – אין הנחה מפורשת כמו גורמים, لكن יש להסביר שלושה גורמים). ככל מקרה, אם הצגתם יותר גורמים מן המבוקש, הבחן יתחשב בטוביים ביותר שכתבתם.
6. **שאלות מקור.** בשאלה שבה קטע מקור, אין להסתפק בהעתיקת המקור, אלא לענות בניסוח עצמי, ולבסס את תשובתכם על החלקים הרלוונטיים בקטע. לכל משפט שציטיתם מהקטע הסבירו מה למדתם ממנו!

בצלחה בבחינה!

פרק ראשון

שםו לב – בפרק זה עלייך לבחור בין שני נושאים:

נושא 1: מדינת מקדש לעם הספר

או

נושא 2: ערים וקהילות, חברה ותרבות בימי הביניים

נושא 1

מדינת מקדש לעם הספר

בפרק זה עלייך ללמידה חמישה נושאים:

1. ציוני דרך עיקריים בבניית המדינה החשמונאית וביסוסה
2. דפוסי השלטון הרומי בארץ ישראל
3. הסיבות למרד הגדול
4. תוכניות המרד וחורבן בית המקדש
5. רבן יוחנן בן זכאי והקמת המרכז ביבנה

צינוי דרך עיקריים במבנה המדינה החשמונאית וביסוסה

היכן אני ממקום בפרק הראשון?

נושא 1

1. צינוי דרך עיקריים במבנה המדינה החשמונאית וביסוסה
2. דפוסי השלטון הרומי בארץ ישראל
3. הסיבות למרד הגדול
4. תוכאות המרד וחורבן בית המקדש
5. רבן יוחנן בן זכאי והקמת המרכז ביבנה

משפחת החשמונאים הובילה מרד נגד השלטון היווני בארץ ישראל, והשיגה עצמאות למשך כ-80 שנים. בתקופה זו שלטו מנהיגים שונים משפחת החשמונאים, ובזה אחר זה תרמו לביסוס המדינה החשמונאית והובילו שינויים באופייה. מהם התחומים שבהם חלו שינויים במדינת החשמונאים בשנות קיומה?

התרכבות טריטוריאלית

השליטים החשמונאים הרחיבו את שטחה של מדינת החשמונאים על ידי מלחמות ו��<��> סכמי מדיניות.

- התרחבות המדינה החשמונאית הגדילה את אוכלוסיית המדינה בתושבים יהודים ושאינם יהודים.
- יהודה – בתקופת שלטונו כבש יהודה את ירושלים ואת האזוריים הסמוכים לה, עד לים המלח מזרחה, בית צור מדרום והרי גופנה מצפון.
 - יונתן – בתקופת שלטונו כבש יונתן את מודיעין, את לוד, את דרום ים המלח, וכן הרחיב את ממלכתו מזרחה לירדן.
 - שמעון – שמעון כבש את גור.
 - יוחנן הורקנוס – בתקופת שלטונו הוכפל גודלה של ממלכת החשמונאים. יוחנן וצבאו כבשו את אזור השומרון, את הרי יהודה ואת אזור אדום.
 - יהודה אריסטובלוס – יהודה הרחיב את גבולות הממלכה אל הגליל.
 - אלכסנדר ינאי – בתקופת שלטונו כבש ינאי את אזור החוף הצפוני וכן את חלקו הצפוני של עבר הירדן המזרחי, את רמת הגולן ואת עזה.

שינויים דמוגרפיים

- כיבושי החשמונאים הגדילו את אוכלוסיית ממלכת החשמונאים. אוכלוסייה זו כללה יהודים ולא יהודים. **הגידול באוכלוסייה ובפרט התרבותן של קבוצות אוכלוסייה לא יהודית, הציבו אתגרים בקרב המנהיגים החשמונאים.** כיצד התמודדו עם האוכלוסייה הלא יהודית שהצטרפה לממלכה?
- **שמעון פעל לשמרות האופי היהודי של ממלכתו על ידי חילופי אוכלוסין.** הוא גירש אוכלוסייה נוכרית מיפו ויישב בעיר יהודים.
 - **יוחנן הורקנוס הביל מדיניות של גיור בכפיה.** הוא כפה גיור על האדומים, והוביל לשילובם בקרב היהודים.

שינויים במעמד המנהיג ובסמכויותיו הפוליטיות והדתניות

המניגים החשמונאים פעלו לביסוס מעמדם בקרב בני עם ולחיבת סמכויותיהם. כך עברו תהליכי שבראשיתו היה יהודה החשמוני מנהיג של קבוצת מודדים, ובהמשךו מונו המניגים החשמונאים למלכים ולכהנים גדולים. זכו לסמוכיות נרחבות בעם.

יונתן

— בזכות קשריו של יונתן עם מנהיגים מן הממלכות היוונית, מונה יונתן לכהן הגדול. משרת הכהונה הגדולה ריצזה סמכויות דתיות וסמוכיות מדיניות. הכהן הגדול היה לנציגם של היהודים מול ממלכות ומנהיגים שכנים.

שמעון

— באספתם עם שכינס שמעון אישרנו הכהנים וראשי העם את מעמדו של שמעון כמושל העם וככהן גדול. הוא מונה לשר צבא, ונאסר לבטל את הוראותיו או להתנגד לדבריו.
— לשמעון לא היו סמכויות שיפוט וחקיקה מכיוון שלא הוכתר למלך.

אלכסנדר ינאי

— ינאי הכריז על עצמו כמלך, וכך קיבל לידיו סמכויות חקיקה ושיפוט.

היחס להלניזם

מרד החשמונאים ביוונים החל כתגובה לחדרת התרבות ההלניסטית-יוונית, והשפעתה על החברה היהודית. ואולם, **לאורך שנים,** **אימצו המניגים החשמונאים דפוסים** **מן התרבות ההלניסטית.**

— מינויו יונתן לכהן גדול – החשמונאים היו צאצאי הכהנים, אך לא ממשפחה הכהונה הגדולה (משפחה בית צדוק). **מינויו יונתן לכהן גדול על ידי היוונים היה חזרה לדפוסים של התיאווננות ואימוץ התרבות ההלניסטית.**

— מינוי אלכסנדר ינאי למלך – מינויו למלך לא היה תקין מבחינת המסורת היהודית, שכן לא היה אפשר למנות מלך מהכהנים – בני שבט לוי. **הינוי למלך ורחיבת סמכויותיו של המניג הם דפוסי שלטון שהיו מקובלים בעולם ההלניסטי.**

— מינוי שלומציון למלה – **מינוי אישה למלה הייתה תופעה מקובלת בעולם ההלניסטי אבל לא בעולם היהודי.**

קשי פוליטי-מדיני

מדינת החשמונאים שכנה בין כוחות מדיניים בעלי עוצמה. **המניגים החשמונאים כרתו בריתות עם הכוחות השונים כדי לבסס את כוחם באזורי.**

יונtan

- יונtan קשור קשרים עם מנהיגים יווניים מהמלכה הסלוקית. בזכות נאמנותו להם, השיג הכרה בגבולות מלכתו.

שמעון

- שמעון הידק את הקשר עם מנהיגים מן הממלכות היוונית, ובזכות קשרים אלו פטר את מלכתו מתשלום מסים לממלכות היוונית. פטור מסים היה ביטוי לעצמאות הממלכה החשמונהית.

יוחנן הורקנוס

- יוחנן חידש את הברית עם רומא, ובכך תרם לעוצמתה של מלכתו.
- יוחנן כרת בריתות עם עמים שכנים, לדוגמה: האדומים והנבטים. בריתות אלו תרמו אף הן לעוצמתה של הממלכה.

חזרה ותרגול: ציוני דרך עיקריים בבניית המדינה החשמונאית וביסוסה

ודאו שהבנתם: שאלות לסייע הנושא

1. הציגו את התרבות של הממלכה החשמונאית.
2. מה היו השינויים במעמד המנהיגים החשמונאים ובסמכויותיהם?
3. הציגו דוגמאות המעידות על השינוי ביחסם של השליטים החשמונאים להלניזם.
4. כיצד תמנו השליטים החשמונאים בין הכוחות המדייניים באזורי?

שאלות בנוסח בחינת הבגרות

1. הציגו את התרבות של הממלכה החשמונאית בתקופה של שניים ממנהיגיה, והסבירו את גורשיה התרבותות הטריטוריאלית.
2. הציגו את הסמכויות של ח'אן זכה שמעון באספת העם. כיצד סייעו סמכויות אלו לביסוס מעמדיו?

דפוסי השלטון הרומי בארץ ישראל

היכן אני ממוקם בפרק הראשון?

נושא 1

1. ציוני דרך עיקריים בבניית המדינה החשמונאית ובסוסה
2. **דפוסי השלטון הרומי בארץ ישראל**
3. הסיבות למרד הגדול
4. תוכאות המרד וחורבן בית המקדש
5. רבן יוחנן בן זכאי והקמת המרכז ביבנה

הרומים הנהיגו שני דפוסים של שלטון בתחום שליטותם:
שלטון ישיר ושלטון עקיף.

השלטון הרומי העקיף: דמותו של "מלך החסוט" הורדוס

שלטון עקיף הוא שלטון שבו מינו הרומים לשולט נציג מן האוכלוסייה הכבושה, שלטו מטעם, ולא שליט רומי. השליט שמיינו הרומים מן האוכלוסייה הכבושה נקרא "מלך חסוט", והוא פעל בחסותו של הרומים ומטעם. ביהודה היה הורדוס מלך החסוט שמיינו הרומים.

1. מדוע העדיפו הרומים לנחות מדיניות של שלטון עקיין באמצעות שליטים מקומיים?

- **מלך החסוט בא מן האוכלוסייה שנכבשה.** הוא הכיר את האוכלוסייה ויכול היה להיות רגש לצריכה. על כן היה סיכוי טוב שימנע התקומות של האוכלוסייה נגד השלטון הרומי.
- **מלך החסוט גבה מסים מן האוכלוסייה באופן יעל,** והעביר אותם לרומים. **האוכלוסייה ראתה בו נציג,** ולא נציג הרומים, ועל כן שיתפה עמו פעולה ביותר קלה.

2. המאפיינים העיקריים של שלטון הורדוס:

- **נאנות לרומה ולשליטה המתחלפים.** הורדוס הצהיר על נאנותו לרומה ולשליטה המתחלפים, כדי להבטיח את המשך תמיכתם בו. הוא הקפיד להעביר מסים לרומה באופן סדר, וביצע מחוות לשלייטים הרומים. לדוגמה: הקמת עיר על שם של קיסר רומי: קיסריה. **תמיכה באוכלוסייה ההלניסטית בארץ ישראל.** כבן לתרבות ההלניסטית, תרם הורדוס לביסוסה של התרבות ההלניסטית בארץ. **הורdos הקים מבנים בסגנון הלניסטי, פיתח ערים הלניסטיות שהן מוסדות הלניסטיים** כגון: התיאטרון והגימנסיון (מוסד חינוכי).
- **חיסול שרידי החשמונאים והאצולה היהודית.** הורדוס חיסל את אצאייהן של משפחות החשמונאים והאצולה, כדי למנוע ערעור על שלטונו. בין היתר רצח את מתתיהו אנטיגונוס החשמוני, האחרון לשושלת מלכי החשמונאים, וכן את אשתו מרום החשמונאית.
- **התערבות בסדרי הכהונה ובסנהדרין.** הורדוס מינה כהן גדול הנאמן לו, הרג את חכמי הסנהדרין שלא פעלו על פי רוחו, ומינה חכמים אחרים במקום. נסיבות מינויים הגבירו את נאנותם להורדוס ואת חששיהם מפניו.

- מפעלי הבניה המפוארים.** הורדוס פעל להקמת מבנים רבים ומפוארים ברחבי הארץ. מבנים אלו הביאו לנצל מסים גבוה על האוכלוסייה. בין המבנים היו המבקרים במכור ובסדנה ואMPIתיאטרון ביריחו ובקיסריה. מפעל הבניה המפואר של הורדוס היה שיפוץ בית המקדש השני.

השלטון הרומי הישיר: תקופת הנזיבים הרומיים

לאחר מותו של הורדוס, לא חודש השלטון העקיף בארץ ישראל, והרומיים לא מינו מלך חסוט חדש. השלטון הרומי בארץ ישראל הפך משלטון עקיף לשיטון ישיר. **שליטן ישיר הוא שליטן של נציב רומי,** ולא של שליט מקומי, על האוכלוסייהכבושה.

- 1. תפקיד הנציב וסמכויותיו:**
 - הנציב היה אחראי להבטחת השקט והסדר באזורי שבו שלט,** והוא מונה למפקד העליון של חיל העזר הרומי שהיה בתחוםו שליטונו.
 - הנציב היה בעל סמכויות שליטה ואף להוצאה להורג.**
 - הנציב היה מופקד על גביית המיסים וההעברתם לרומא.**
- 2. מאפייני שלטונם של הנזיבים:**
 - עוינות כלפי היישוב היהודי והעדפת הנוצרים בארץ.** הנזיבים התחנכו על התרבות הרומית-הלניסטית, ועל כן באופן טבעי הודהו הנזיבים עם האוכלוסייה הלא יהודית בארץ. **الnazibim romaim la hachro'at ha yahudit, vla achat peguo ber goshot ha dita shel yahudit.** דוגמה לכך היא ניסיונו של הנציב פונטוס פילטיאוס להניח צינור מים לטובת תושבי ירושלים. לשם כך לחק פילטיאוס בספרים שנשמרו בבית המקדש, והדבר עורר את כעסם של היהודים.
 - על כלכלי בלבד. מרבית האוכלוסייה היהודית נשאה בנטל מסים כבד, בעוד האוכלוסייה הנוצרית נהנתה מפטור ממיסים.** רבים מהaicrim נשלו מאדמותיהם.
 - עושק ומעשי שחיתות.** הנזיבים היו בעלי סמכויות נרחבות. **לא אחת ניצלו הנזיבים את כוחם, ופגעו באוכלוסייה.** תקופת שליטונו של הנציב נקבעה לזמן מוגבל, ותחלופת הנזיבים נעשתה אחת לכמה שנים. הנזיבים מיצלו את העובדה שלשלטונם במקום זמני וקצוב, ופעלו באופןמושחת.
 - פעילות נגד תנועות מישניות ומרידדים.** **الnazibim romaim roo ba anshim vbetenuot m shichot aiom ul shelton romi, vफעלן לדכא אותן.** ישוע הנוצרי הוא אחת הדוגמאות לכך.

חזרה ותרגול: דפוסי שלטון הרומי בארץ ישראל

ודאו שהבנתם: שאלות לסייע הנושא

1. הסבירו מהו שלטון עקייף.
2. מודיעו בחורו הרומים בצורתי שלטון זו בראשית שלטונם בארץ ישראל?
3. מה היו מאפייני שלטונו של הורדוס?
4. הסבירו מהו שלטון ישר.
5. מה היו מאפייני שלטונם של הנציבים הרומים ביהודה.

שאלות בסיסicas בחלוקת הבעיות

התבוננו בתמונה שלפניכם, וענו על השאלות שאחריה:

1. הציגו אחד ממאפייני שלטונו של הורדוס הבא לידי ביטוי בתמונה שלפניכם.
הציגו את מאפייני שלטונם של הנציבים הרומים ביהודה.
2. חוו דעתכם: איזו תקופה הייתה עדיפה מבחינתם של היהודים: תקופת שלטונו של הורדוס או תקופת הנציבים הרומים? בסטו תשובה תיכם על מאפייני שלטונם של הורדוס ושל הנציבים הרומים.

הסיבות למרד הגדול

היכן אני ממוקם בפרק הראשון?

נושא 1

1. ציוני דרך עיקריים בבנייה המדינה
החשמונאית וביסוסה
2. דפוסי השלטון הרומי בארץ
ישראל
3. הסיבות למרד הגדול
4. תוצאות המרד וחורבן בית
המקדש
5. רבנן יוחנן בן זכאי והקמת המרכז
ביבנה

בשנת 67 לספרה, לאחר עשרות שנים של שלטון הנציבים הרומים ביהודה, פרץ מרד של היהודים ברומים, המכונה "המרד הגדול". מהן הסיבות לפרוץ המרד?

הסיבות לפרוץ המרד הגדול

- פגיעה בחמי הדת וברגשות הדתיים של היהודים. הנציבים הרומים פגעו ברגשות הדת של היהודים, לעיתים במכoon ולעתים מתוך חוסר היכרות עם המסורת היהודית. פגיעות אלו קוממו יהודים רבים נגד הרומים. דוגמה לכך: הנציב פונטוס פיטויס הכניס את צבאו לירושלים כshedagi הקיסר מונפים. הנפת דגל עם דמות הקיסר פגעה ברגשות הדת של היהודים, מכיוון שמעשה זה היה עבירה על האיסור "לא תעשה לך פסל וכל תמונה".
- מתח בין היהודים לנוצרים. היהודים הרגלו במשך עשרות שנים לשולטן היהודי (ממlecet בית חשמונאי ולאחר מכן הורדוס). השלטון הרומי הישיר, והעובדה שהנציבים הרומים העדיפו את הנוצרים על פני היהודים, והיו קרובים אליהם בתרבותם, הובילו למתח הולך וגובר בין היהודים לרומים. דוגמה להעדפת הנוצרים על פני היהודים: בין היהודים לנוצרים בעיר קיסריה התפתח עימות בנוגע לשטיטה בעיר. העניין הוביל לפתחם של הרומים, והם פסקו לטובת הנוצרים בעיר.
- מצוקה כלכלית. מצוקתם הכלכלית של היהודים וbatis הלהקה וגבלה בכפוף לשולטן הנציבים הרומים. כמו מהadmota שעובדו על ידי היהודים, הועברו לרשומות של נוצרים. נוסף על כך, נטל המס היה גבוה, ופטור מס ניתן בעיקר לתושבי הערים ההלניסטיות. **נטל המס הגבוה וההיזוריות במצב הכללי הובילו יהודים רבים להצטרף למרד ברומים.**
- מעשי העושק של הנציבים. ריחוקם של הנציבים מרומה ומפיקוחו של הקיסר אפשרה להם לנוהג בשחיתות ו לעסוק את האוכלוסייה החלשה. **מעשי השחיתות והעסק של הנציבים הגיבו את העסם של רבים כלפי השלטון הרומי, ודחפה אותם להצטרף למרד.**
- תיססה משיחית והתגברותן של קבוצות קנויות. המצב הקשה ביהודה הוביל להתפתחותן של קבוצות קנויות ומשיחיות. **הקבוצות המשיחיות סייבו להשלים עם שלטון נוכרי,** ו שאפו להילחם ברומים ולגרשם. הם ראו במלחמה ברומים חלק מטהlichkeit גאולה, שבמהלכו יסיעו האל לעמו להשתחרר מצוקותיו. אחת הקבוצות המרכזיות היו הסיקרים. קבוצה זו קראה למלחמה ברומים והתנגדה לכל שלטון נוכרי.

הויכוח על היציאה למלחמה ברומים

ערב היציאה למרד הגדול ובכל שנות המרד התנהל ויכוח בקרב היהודים, אם נכון לצאת למלחמה באימפריה הרומית. מה היו נימוקי הצדדים השונים?

• נימוקי המתנגדים

- האימפריה הרומית נטפסה כחזקת מהיהודים. חלק מן היהודים העריך כי המאבק ברומים יסתהים בכישלון, ויסב פגיעה חמורה, פיזית, כלכלית ודתנית ליהודים.
 - משפחות האצולה הכלכלית חשו שהמרד יפגע במצבם הכלכלי.
 - חלק מחכמי היהודים התנגד לתפיסות משיחיות, ולא האמין כי יהיה אפשר לנצח את הרומים.

• נימוקי התומכים

1. התומכים במרד התנגידו **כל שלטון נוכרי על היהודים**. הם ראו עצם כ"זרע הקודש", ולא השילמו עם שלטון שאינו יהודי.
 2. **80 שנות שלטון החשمونאים הרגilio את היהודים לעצמאות**. כתע התקשו היהודים רבים להשלים עם אובדן עצמאותם.
 3. חלק מן המורדים נמנה עם קבוצות משיחיות. **הם האמינו כי האל יתעורר למען במלחמה**, ויסייע להם להביס את הרומים.

חזרה ותרגול: הסיבות למרד הגדול

ודאו שהבנתם: שאלות לסייע הנושא

1. מה הייתה הפגיעה במצב הכללי של היהודים בתקופת הנציבים הרומיים, וכייזד הובילו פגיעה זו לפרוץ המרד הגדול ברומיים?
2. כיצד הובילו היחסים שבין יהודים לנוצרים בארץ לפריצת המרד?
3. כיצד הוביל יחסם של הנציבים הרומיים ליהודים לפרוץ המרד?
4. כיצד השפיעו תפיסות משיחיות על היツיהה למרד ברומיים?
5. מה היו נימוקי התומכים במרד?
6. מה היו נימוקי המתנגדים למרד?

שאלות בנוסח בחינת הבגרות

1. כיצד השפיעו היחסים שבין יהודים לנוצרים על פרוץ המרד הגדול? הסבירו שני גורמים נוספים לפרוץ המרד הגדול.
2. מה היו נימוקי המתנגדים למרד הגדול ברומיים?

تוצאות המרד וחורבן בית המקדש

היכן אני ממוקם בפרק הראשון?

נושא 1

1. ציוני דרך עיקריים בבניית המדינה החשמונאית ובסוסה
2. דפוסי השלטון הרומי בארץ ישראל
3. הסיבות למרד הגדול
4. **תוצאות המרד וחורבן בית המקדש**
5. רבן יוחנן בן זכאי והקמת המרכז ביבנה

המרד הגדול של היהודים ברומאים הסתיים בתבוסת היהודים. מה היו תוצאות המרד בתחוםים שונים?

- **חורבן ירושלים והמקדש.** ירושלים נכבה על ידי הרומאים. בית המקדש נהרב. בית המקדש היה מרכז החיים היהודיים מכמה בחינות:
 - מרכז דתי: בבית המקדש נשאו היהודים תפילה, והקריבו קורבנות לצורך כפרה על חטאיהם והודיה לאל. שלוש פעמים בשנה עלו יהודים מכל הארץ לרגל, ונפגשו בבית המקדש.
 - מרכז משפטי: בית המקדש היה מקום מושבו של הסנהדרין, בית הדין היהודי.
 - מרכז מדיני: הכהן הגדול תפקד גם כנציג מדיני של היהודים בפני השלטונות הנוכרים.

הורבן בית המקדש היה חורבנו של המרכז הדתי, המשפטי והמדיני של היהודים.

• **הרש דמוגרפי. מספר היהודים ביהודה הצטמצם** משתפי סיבות עיקריות:

- מאות אלפי יהודים נהרגו במרד ובמלחמות האחים הפנימית שהתרחלה במהלךיו.
- יהודים רבים הוגלו על ידי הרומאים ונמכרו לעבדות.

• **הרש כלכלי. ערים שתושביהן השתתפו במרד נהרבו, שדות נשרפו, והתבואה התחלשה בשנים המרד.** כתגובה למרד הפיקעו הרומאים אדמות מיהודים, והעבירו אותם לנוכרים. **נוסך על כך, הטילו הרומאים על היהודים בכל רחבי האימפריה שלהם, תשלום מס שנתי לרומי כעונש על המרד.** פגיעה כלכלית זו הקשתה על היהודים להשתקם לאחר המרד.

• **העלמות מעמדות חברתיים. עם חורבן המקדש בוטל מעמד הכהונה.**

• **אובדן המנהיגות הדתית.** הנהגה היהודית המסורתית, שהתרכזה בבית המקדש וכללה את הכהון הגדול, את מעמד הכהונה ואת הסנהדרין, חדלה לתפקד בזמן המרד ולאחר חורבן המקדש.

• **שינויי מעמדה של ירושלים לאחר החורבן.** הרומאים טבעו מטבעות עליהם הכתוב "יהודיה השבואה", ו"יהודיה המנוצחת". **מעמדה העצמאי של יהודה בוטל,** והוא הפכה לפרויבינקיה של הקיסר הרומי.

חזרה ותרגול: תוצאות המרד וחורבן המקדש

ודאו שהבנתם: שאלות לסייע הנושא

1. הציגו את גורלם של ירושלים ובית המקדש בסיום המרד.
2. הציגו את תוצאות המרד הגדול מבחינה דמוגרפית.
3. כיצד השפיע המרד על מצבם הכלכלי של תושבי יהודה?
4. מה הייתה השפעתו של המרד על מעמד הכהונה?

שאלות בנוסח בחינת הבגרות

1. בית המקדש מילא תפקידים שונים בחיי היהודים. הציגו את תפקידיו השונים, והסבירו כיצד השפיע המרד הגדול על מקומו של בית המקדש בחיי היהודים.
2. הציגו את תוצאות המרד הגדול בשלושה תחומים נוספים.